
AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Stora barngruppers påverkan på förskoleverksamheten

En enkät- och intervjustudie om pedagogers upplevelser

Linda Normark

Ronja Persson

2016

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp

Pedagogik

Förskolläraryrket

Handledare: Elisabet Hedlund

Examinator: Peter Gill

Denna studie har för oss varit som en berg och dalbana. Vi påbörjade arbetet med stora förhoppningar om att vårt ämne skulle vara aktuellt och att undersökningen skulle kännas viktig för förskolor att medverka i. Vi upptäckte dock ganska snabbt att det var en känslig fråga, vilket resulterade i att vi fick dålig respons på våra förfrågningar. Det kändes tungt men vi gav inte upp utan funderade istället över andra alternativ att utföra studien på. Till sist beslutade vi ändå oss för att arbeta med de svar vi fick in då frågan var viktig för oss och för de pedagoger som deltog i studien. Vi vill därför rikta ett stort tack till våra deltagare för att ni fick oss att fortsätta och för att ni tog er tiden att delta, det har betytt mycket för oss. Utan er hade detta examensarbete inte blivit av. Vi vill även tacka vår handledare som fick oss att komma igång med arbetet och som under arbetets gång hållit oss på banan.

Normark, L. & Persson, R. (2016). *Stora barngruppers påverkan på förskoleverksamheten: En enkät- och intervjustudie om pedagogers upplevelser*. Examensarbete i pedagogik. Förskolläraprogrammet. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

I förskoleverksamheten har en oro bland pedagoger och föräldrar spridit sig, kring de stora barngrupperna (Pramling Samuelsson, Williams, Sheridan & Hellman, 2015). Det är något som även vi uppfattat då vi varit på verksamhetsförlagd utbildning samt vid arbete på förskolor. Syftet med studien blev därför att undersöka om verksamma pedagoger upplever att de ökande antalet barn i förskolegrupperna påverkat verksamheten på något sätt. I studien redogörs för tidigare forskning kring ämnet stora barngrupper i förskolan samt utifrån läroplanen och andra styrdokument. Studien är gjord ur pedagogernas perspektiv för att få en inblick i deras erfarenheter och upplevelser. Undersökningen utfördes genom enkäter med öppna frågor och intervjuer där respondenterna gavs möjlighet att utveckla sina svar. Sammanlagt fick vi in tio enkäter och vi genomförde intervjuer med fyra pedagoger som arbetat under olika lång tid i förskola. Resultatet visar att det finns olika synsätt på hur de växande barngrupperna påverkat verksamheten. Majoriteten av respondenterna var dock överens om att verksamheten påverkats negativt av att barngrupperna blivit större. De respondenter som arbetat längst menar dock att även då barngrupperna blivit större så har ändå kvaliteten inom förskolan ökat tillsammans med läroplanen. Resultatet har visat att pedagogerna upplever både positiva och negativa aspekter med att arbeta i stora grupper. De är dock överens om att det skapar en stress som påverkar både dem själva och barnen samt arbetet med styrdokumentet.

Nyckelord: *barngrupp, barnantal, kvalitet, förskola, pedagog*

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
1.2 Centrala begrepp	2
1.2.1 Yrkestitlar	2
1.2.2 Barngrupper	2
1.3 Arbetets uppbyggnad	2
2. Bakgrund	3
2.1 Förskolans historia	3
2.2 Förskolan idag	3
2.2.1 Kvalitet i förskolan idag	4
2.3 Styrdokument	5
3. Tidigare forskning	5
3.1 Arbetet i en stor barngrupp	5
3.2 Möjligheter och hinder	6
3.3 Kvalitet i förskolan	7
3.4 Sammanfattning av tidigare forskning	8
4. Metod	9
4.1 Val av metod	9
4.2 Undersökningsgrupp och urval	9
4.3 Bortfall	10
4.4 Genomförande	10
4.4.1 Enkäter	11
4.4.2 Intervjuer	11
4.5 Bearbetning av data	11
4.6 Etiska ställningstaganden	12
4.7 Studiens tillförlitlighet	13
5. Resultat och analys	13
5.1 Enkäter	14
5.1.1 Förskolan år 1985–1990	14
5.1.2 Förskolan år 1990–1999	14

5.1.3 Förskolan år 2000–2015	15
5.1.4 Förskolan år 2016	15
5.2 Intervjuer	16
5.2.1 Stora barngrupper	16
5.2.2 Arbetet med läroplanen i en stor barngrupp	16
5.2.3 Underlätta arbetet med läroplanen i en stor barngrupp	17
5.2.4 Positiva och negativa faktorer med att arbeta i en stor barngrupp	18
5.2.5 Kvalitet i förskolan ur pedagogernas perspektiv	18
5.3 Resultatanalys	19
6. Diskussion	19
6.1 Resultatdiskussion	20
6.2 Metoddiskussion	22
7. Slutsats	23
8. Förslag till vidare forskning	24
8. Litteraturförteckning	25
9. Bilagor	
Bilaga 1 - Förfrågan till förskolechef	
Bilaga 2 - Brev till respondenter	
Bilaga 3 - Enkätfrågor	
Bilaga 4 - Intervjufrågor	

1. Inledning

I den svenska förskolan har man sett en ökning av antalet barn i barngrupperna (Skolverket, 2016c). Vår upplevelse utifrån vår verksamhetsförlagda utbildning och arbete i förskolor är att pedagoger ofta uttrycker sin oro över att antalet barn i barngrupperna hela tiden ökar i antal vilket inte verkar stämma överens med de krav som ställs på förskolans pedagoger och verksamhet. Vi har bland annat fått uppfattningen att en del pedagoger upplever verksamheten som enbart barnpassning när tiden inte räcker till att bedriva en god pedagogisk verksamhet. Detta är vad som ligger till grund för denna studies syfte.

I samband med de växande barngrupperna har även kraven på pedagogerna i förskolan ökat de senaste åren i och med läroplanen Lpfö98 (Skolverket, 2016a). Där står bland annat att man i förskolan ska arbeta för att varje barn ska få sina behov tillgodosedda, att verksamheten i förskolan ska anpassas till varje barn och att förskolan ska erbjuda alla barn en trygg miljö (Skolverket 2016a). Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan (2015) har i sin studie kommit fram till att pedagoger upplever att arbetet med läroplanen försvåras på grund av stora barngrupper. Pedagogerna i deras studie upplevde att de får svårt att skapa relationer med alla barn och därmed svårigheter att bemöta barnen utifrån individuella behov. Vi har inte funnit någon forskning som definierar vad en stor barngrupp innebär. Däremot har Skolverket (2016b) kommit med riktlinjer för hur många barn en barngrupp bör bestå av. Barngrupper mellan ett till tre år bör bestå av sex till tolv barn per grupp och barngrupper med barn mellan fyra till fem år bör bestå av nio till 15 barn per grupp (Skolverket, 2016b). Idag består en barngrupp i genomsnitt av 16,7 barn även om det finns stora variationer mellan olika förskolor och städer. Vad pedagogerna i förskolan upplever som en stor barngrupp kan variera beroende på vilka behov som finns i gruppen, hur miljön ser ut och vilken ålder det är på barnen (Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson, 2014). Varför har då barngrupperna blivit större? Vi har i vår studie inte kunnat hitta något konkret svar på frågan men en teori är att det är en ekonomisk fråga. En annan teori är att man inte hunnit med att bygga förskolor utefter det behov som idag finns. En pedagog berättade för oss att även om man byggde en ny förskola i en kommun skulle den endast räcka till för att ta ett barn från varje förskola, vilket inte skulle göra någon skillnad när grupperna vuxit sig så stora.

Vi vill att vår studie ska ge en inblick i hur vardagen och verksamheten i förskolan har sett ut och ser ut idag i takt med att barngrupperna blivit större. Vi menar att man, genom att synliggöra pedagogers upplevelser kring verksamheten i förskolan i relation till stora barngrupper, kan ge en ökad förståelse för och möjliggöra chanserna till att övervinna de eventuella hinder stora barngrupper kan bidra till.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med vår studie är att undersöka om pedagogerna i förskolan upplever att verksamheten påverkats av de växande barngrupperna. Undersökningen genomfördes med enkäter och intervjuer.

- Upplever pedagoger i förskolan att arbetet och förskolans kvalitet påverkats av de växande barngrupperna?
- Påverkas arbetet med förskolans läroplan av stora barngrupper?
- Kan det finnas både hinder och möjligheter med stora barngrupper?

1.2 Centrala begrepp

Här nedan följer förklaringar av de centrala begrepp som används i texten. Det är begreppen *pedagog*, *växande barngrupp*, *stor barngrupp* samt *yngre och äldre barn* de förekommer ofta i vår studie och begreppens mening har betydelse för hur texten tolkas. Begreppen som valts är ord som ofta används i förskoleverksamheten.

1.2.1 Yrkestitlar

I studien används benämningen *pedagog*. Det innebär att det kan vara förskollärare eller barnskötare men då vi anser att utbildningsnivå saknar relevans i denna studie används *pedagog* som yrkesbeteckning. Då benämningen förskollärare uppkommer är det för att det använts i referenslitteratur och vi refererar direkt till litteraturen.

1.2.2 Barngrupper

När benämningen *växande barngrupp* används i texten baseras det på att statistik visar på att barngrupperna under de senaste åren blivit större.

Stora barngrupper är en individuell upplevelse utifrån olika samverkande faktorer. Vad vi menar med en *stor barngrupp* är när antalet barn överskrider Skolverkets rekommendationer: Barngrupperna med barn mellan ett och tre år bör vara sex till tolv barn per grupp och i barngrupper med barn mellan fyra och fem år bör det vara nio till femton barn per grupp (Skolverket, 2016b)

Med *yngre barn* syftar vi på barn mellan ett och tre år. Med *äldre barn* syftar vi på barn mellan fyra och fem år.

1.3 Arbetets uppbyggnad

Arbetet inleds med en bakgrund om förskolans historia samt tidigare forskning kring ämnet stora barngrupper. Detta följs av en metoddel där vi beskriver hur vi gått tillväga under arbetets gång. Sedan följer en resultatdel där ni läsare får ta del av studiens resultat och analys. Därefter kommer en resultatdiskussion i relation till tidigare forskning samt en metoddiskussion. Läsaren får sedan ta del av vår slutsats och arbetet avslutas med förslag till vidare forskning.

2. Bakgrund

I detta avsnitt kommer ni att få följa förskolans historia och utveckling från 60-talet fram till idag. Ni kommer även att få läsa om kvaliteten på förskolan samt vad som framgår av läroplanen för förskolan och övriga styrdokument kring ämnet.

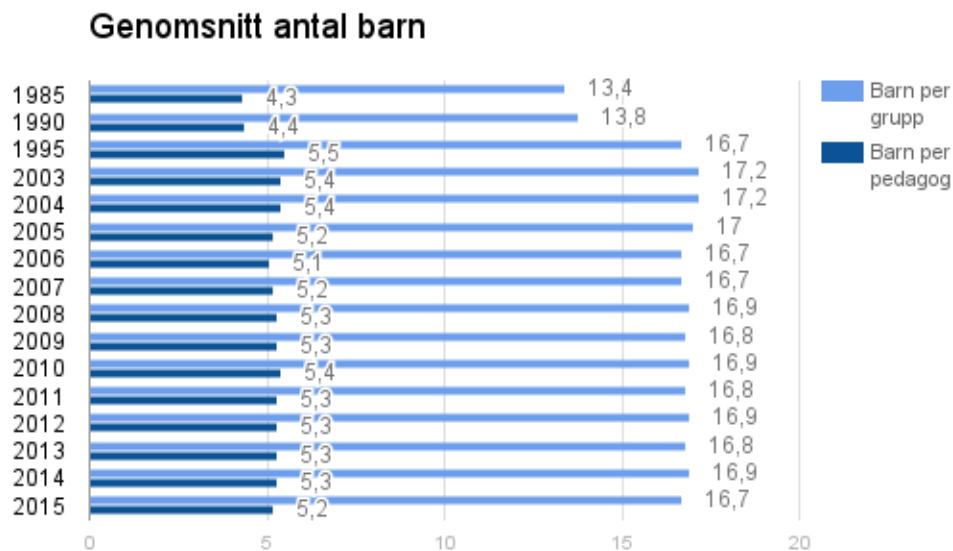
2.1 Förskolans historia

I förskolan i politiken (2006) kan vi läsa om hur 1960-talet var en startpunkt för den förskola vi har idag. Det var högkonjunktur och kvinnorna hade skaffat sig utbildningar och ville nu också vara en del av arbetsmarknaden. Kvinnorna började ställa krav på ett mer jämställt samhälle och med hjälp av den rådande konjunkturen fanns det plats för dem på arbetsmarknaden. Detta resulterade i ett akut behov av barnomsorg. Under 1970-talet började daghemmets utveckling mot förskolan. Under barnstugeutredningen skapades en ny omsorgsform vid namn förskola, där viljan var att föra samman traditionerna från daghemmen och lekstugorna (Martin Korpi, 2006). År 1975 var det endast 10 % av barnen mellan tre och sex år som gick på daghem. Under den tid som följde utvecklades förskolan till att bli en större del av den arbetande familjens vardag (Tallberg Broman, 1995). Man demonstrerade för att få daghem åt alla, det var en stor brist på daghem trots att efterfrågan ökade i och med att båda föräldrarna nu ofta arbetade. Under de kommande 20 åren utökade man barnomsorgen för att försöka tillgodose de behov som fanns och den vanligaste benämningen var dagis. Under 1990-talet blev förskolan en rättighet för alla barn (Martin Korpi, 2006). Det var under år 1996 som man skapade förskoleklassen som skulle fungera som en brygga mellan förskolan och skolan. Här fick sexåringarna en möjlighet att möta en ny pedagogik som skapades för att förbereda barnen inför kommande skolgång (Ackesjö, 2010). Under 1990-talet blev förskolan en del av det svenska skolsystemet (Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson 2014). År 1998 genomgick förskolan en stor förändring i och med att den då fick en egen läroplan med mål och riktlinjer som förskolans personal har att förhålla sig till. Begreppet dagis försvann och ersattes med förskola (Sheridan, et al. 2014).

2.2 Förskolan idag

Idag går cirka 83 % av alla barn mellan ett och fem år i förskola (Skolverket, 2013). Skolverket kom under 2016 med nya riktlinjer gällande barngruppernas storlek. Barngrupperna med barn mellan ett och tre år bör vara sex till tolv barn per grupp och i barngrupper med barn mellan fyra och fem år bör det vara nio till femton barn per grupp (Skolverket, 2016b). Av statistiken framgår dock att det genomsnittliga antalet barn per grupp består av 16,7 barn. Statistiken visar också på en långsam ökning av antalet barn i grupperna sedan 1985 (Skolverket, 2016c).

Figur 1.

I diagrammet redovisas Skolverkets statistik över antalet barn per grupp och per pedagog de senaste 30 åren (2016c).

En barngrupp i Sverige kan idag se väldigt olika ut beroende på var i landet förskolan ligger. En trend är att man har valt att slå ihop barngrupper och arbetslag till ca 40 barn och åtta vuxna, för att skapa ett så kallat "utökat arbetslag" (Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson, 2014). Idag ser vi en stor variation på olika barngrupper. Det finns kommuner som har allt mellan nio till 50 barn per grupp. Dock är personaltätheten i princip densamma vilket innebär att det ändå inte är någon större skillnad på antalet barn per vuxen. Vad som har förändrats är att barnen numera spenderar mer tid på förskolan. En mätning visade på att barn under 2012 gick i genomsnitt 31 timmar per vecka vilket är två timmar längre än under 2005 (Williams, et al. 2016).

2.2.1 Kvalitet i förskolan idag

En studie från 1999 gjord av utbildningsdepartementet på förskolor i Sverige visade att kvaliteten på förskolorna anses som god då de utgår ifrån barnens behov (Gunnarsson, Martin Korpi & Nordenstam, 1999). I studien togs även upp att storleken på barngrupperna växer och antalet vuxna minskar. Det finns därför anledning att följa upp hur kvaliteten på förskolorna ser ut. Rodin och Renblad (2015) skriver att om man ska bedöma kvaliteten på förskolan är det rimligt att man ställer den i relation till uppdraget och bedömer kvaliteten utifrån de förutsättningar som finns. Exempel på kvalitetsmått kan vara hur nöjda barnen eller föräldrarna är med verksamheten. Kvaliteten på förskolan har betydelse för barnens välmående och påverkar de kommande skolåren (Sheridan, et al. 2014; Rodin & Renblad 2015).

När Skolverket hade för avsikt att införa nya riktlinjer kring barnantalet i förskolan gjordes ett grundligt forskningsprojekt i ämnet med professor Pia Williams som projektledare. En utvärdering om barngruppernas storlek har i Skolverkets rapport nr. 433 sammanfattats i följande punkter:

- *Barngruppens storlek, det vill säga antalet barn i gruppen, är en känsligare faktor för kvalitet än personaltätheten.*
- *Barngruppens storlek måste alltid relateras till personaltätheten under hela dagen.*
- *Organisation i form av storarbetslag innebär flera riskfaktorer för barn.*
- *Personaltätheten och barnantalet behöver vara anpassade så att det blir möjligt att göra gruppindelningar under dagen.*
- *Med många barn i gruppen försvåras för vuxna att kunna se, möta, samtala med och engagera sig i enskilda eller ett fåtal barn.*
- *Med många barn i gruppen försvåras för barnen att vara delaktiga i och ha inflytande över verksamheten.*
- *Det finns ett samband mellan barns språkutveckling och antalet barn i gruppen.*
- *Lokaler som inte står i paritet med antalet barn och vuxna på förskolan gör det svårare att skapa en fungerande verksamhet.*

(Skolverket, 2016e).

2.3 Styrdokument

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016a) står bland annat att förskolan ska erbjuda en trygg miljö som stimulerar barnens lärande och utveckling och utmanar och lockar till lek och aktivitet utifrån varje barns enskilda behov. Barnen ska få stimulans och vägledning av vuxna för att kunna utveckla sina kunskaper. I förskolan ska barnen möta vuxna som ser varje barns möjligheter och engagerar sig i samspelet med såväl det enskilda barnet som hela barngruppen. Lärandet ska ske genom ett samspel mellan barn-vuxen men även barn-barn. I Barnkonventionen (2009) kan man läsa att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet i alla beslut som rör barn.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt följer en översikt av vad forskare tidigare kommit fram till inom ämnet "stora barngrupper". Översikten är uppdelad i underrubriker utifrån forskningens mest relevanta innehåll. En sammanfattning kommer även att presenteras i slutet av detta kapitel.

3.1 Arbetet i en stor barngrupp

Både föräldrar och pedagoger har uttryckt sin oro kring de växande barngrupperna (Pramling Samuelsson, Williams, Sheridan & Hellman, 2015). Trots att barngrupperna i förskolan sedan

90-talet har ökat har inte resurserna ökat i samma grad (Kihlbom, Lidholt & Niss, 2009). Andelen ett- och tvååringar som börjar i förskolan har ökat betydligt. Många av de yngsta barnen går långa dagar i förskolan i stora grupper om 18–20 barn med tre vuxna med varierande utbildningsgrad och kompetens, något som också anses vara en viktig faktor för kvalitet. Trots detta beskrivs en trend som visar sig i förskolor i både Sverige och Norge, nämligen att man slår ihop två arbetslag till ett stort. Detta resulterar i barngrupper med cirka 40 barn och åtta vuxna, som kallas för ”utökade arbetslag” (Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson 2014).

Pramling Samuelsson et al. (2015) har i sin studie tagit upp vad pedagoger anser vara den idealiska barngruppen. Pedagogerna kunde inte riktigt säga hur många barn som var idealiskt för en barngrupp men var överens om att den skulle bestå av färre barn än en genomsnittlig grupp gör idag. De uttrycker att barngruppen bör vara harmonisk och balanserad. De uttryckte även att gruppen bör vara åldersindelade, ungefär lika många pojkar som flickor, blandad etnicitet och med kompetent personal. Detta för att skapa en kvalitet på förskolan där barnen ses individuellt, där man har möjlighet att arbeta efter läroplanen och kan dokumentera alla barn och deras lärande. Andra skäl för detta är att skapa en miljö där barnen ges möjlighet att knyta vänskapsband med andra barn i samma ålder och känna sig trygga i den miljö där de spenderar mycket tid.

3.2 Möjligheter och hinder

Pramling Samuelsson, et al. (2015) beskriver hur pedagoger uttrycker vilka möjligheter och hinder kring arbetet med läroplanen som finns i relation till barngruppens storlek. Studiens resultat visade att personalen såg ökade möjligheter till att arbeta efter läroplanens intentioner då antalet barn i gruppen var färre. Pedagogerna försökte ofta dela upp sig i mindre grupper under dagen för att på så sätt öka möjligheterna att arbeta efter läroplanen. Ett hinder många upplevde i arbetet med läroplanen var bristen på tid och de flesta var av uppfattningen att desto fler barngruppen bestod av, desto mindre tid fanns till annat såsom kommunikation, samspel och till aktiviteter utifrån läroplanens intentioner. Alvestad, et al (2013) beskriver utifrån sin studie hur pedagoger i en mindre barngrupp såg ökade möjligheter till att hinna med att arbeta individuellt med barnen. Pedagoger från samtliga tre länder som ingick i studien beskrev även de att gruppen ofta delades upp i mindre för att kunna utföra aktiviteter och få mer enskild tid med barnen. Ofta uppkom dock dilemmat att detta inte gick att utföra då mycket sjukdomar förekommer bland pedagoger som arbetar med yngre barn. Sheridan et al. (2014) menar att pedagoger i en grupp med färre barn verkar interagera mer med barnen och skapa en mer meningsfull relation till barnen i gruppen än de pedagoger som jobbar med stora grupper. Detta ger också pedagogerna möjlighet att skapa en mindre stressig miljö för både dem själva och barnen. Pedagogerna i denna studie beskriver att de i stora barngrupper får mindre tid att samtala och arbeta med varje barn. De upplevde även att de hade svårt att hinna med det arbete de behövde utföra. Om de befann sig med en grupp barn i en konfliktlösning uppkom samtidigt en annan konflikt någon annanstans. Teorin var att

konflikter skapades när barnen fick många relationer att förhålla sig till. De säger även att det mest handlar om tur då de lyckas fånga en lärandesituation. I mindre barngrupper anser de sig kunna skapa mer meningsfulla relationer och ha mer tid att bemöta varje barn individuellt. Pedagogerna upplevde också att de får större möjligheter att utgå från barnens idéer och tidigare erfarenheter i sitt arbete i en grupp med färre barn. Asplund Carlsson, Pramling Samuelsson & Kärrby (2001) skriver om strukturella faktorerens betydelse för barnomsorgens kvalitet där barngruppens storlek är en av dem. De redogör för forskning som beskriver hur förskolepersonal uttrycker svårigheter med att arbeta i stora barngrupper och samtidigt bedriva en god pedagogisk verksamhet. Personalbrist i samband med en stor barngrupp försvårar arbetet ytterligare medan det som ansågs vara möjligheter i arbetet var personalens egen yrkesskicklighet och kompetens. De beskriver hur en majoritet av förskollärare förhåller sig positiva till förskolans läroplan men att det finns svårigheter, där barngruppens storlek är en av dem. Vidare menar Asplund Carlsson, et al. (2001) att mindre grupper ger en positivare effekt än en större grupp med högre personaltäthet.

3.3 Kvalitet i förskolan

En faktor för att behålla kvaliteten på förskolan beskrivs vara att begränsa barnantalet i gruppen (Sheridan citerad i Alvestad et al. 2013; Kihlbom, 2009). Pedagoger menade på att barngruppens storlek påverkar hur de kunde lägga upp planeringen under dagen och gav konsekvenser för barnens välbefinnande. Pedagoger i en studie uttryckte bland annat att de var tvungna att förändra deras sätt att arbeta när barnen i gruppen var för många. Studiens resultat visade också att storleken på barngruppen hade betydelse för vad pedagogerna i förskolan valde att arbeta med och vad de istället valde bort. Sådant som ofta valdes bort var utflykter, skapande, experiment och läsning (Pramling Samuelsson, et al. 2015). En oro för barnens säkerhet uttrycktes också av Alvestad, et al. (2013) i en studie, då många pedagoger ansåg att tiden inte alltid fanns till att hinna se alla barn och då särskilt vid utomhusvistelse. Studien visade också att barns möjligheter till att delta i lek- och lärandeaktiviteter ofta påverkades av barngruppens storlek. Kihlbom, et al. (2009) beskriver hur barngruppens storlek och personaltäthet har varit den mest omdiskuterade kvalitetsfrågan under de senaste åren och där barngruppens storlek verkar vara den som väger tyngst. Dessa faktorer samverkar dock med andra såsom pedagogernas utbildning och lämplighet och kan alltså inte ses som enskilda aspekter. Barnens vistelsetider är också av betydelse. Statistik från 2007 visar att av förskolans ett- och tvååringar var det 41 % som vistades i barngrupper på upp till 13 barn medan resterande vistades i grupper på 17 barn eller fler. Samtidigt som gruppstorleken har ökat har personaltätheten minskat även om det finns stora kommunala skillnader. De stora barngrupperna och den låga personaltätheten har negativa följder såväl för den pedagogiska verksamheten som hos pedagoger och barn. Kontakten mellan barn och vuxna och inom barngruppen blir sämre vilket leder till sämre trygghet och sämre pedagogiskt arbete. Ljudnivån blir högre vilket kan leda till hörselskador hos både vuxna och barn. Stressnivån hos både barn och pedagoger förhöjs vilket kan få långsiktiga konsekvenser (Kihlbom, et al. 2009). Kihlbom, et al. (2009) redogör för officiell statistik från 2002 och

2003 som visade att förskolepersonal är ett av de yrkena med störst andel sjukskrivningar. Dessa år var 30 % av förskollärarna sjukskrivna på heltid och en enkätundersökning bland förskollärare som slutat i yrket visade att stora barngrupper och låg personaltäthet var de främsta skälen till att man lämnat yrket. Munton, Mooney, Moss, Petrie, Clark, och Woolner (2002) gjorde en sammanställning av andra forskares studier för att undersöka samband mellan dem. Flera av studierna de granskade visade fördelar med hög personaltäthet i förskolan, en studie visade att kunskapsnivån var högre hos barn där det var låg personaltäthet. Andra studier visade att mer tid för interaktion mellan pedagoger och barn existerade i grupper med högre personaltäthet vilket resulterade i bättre språkutveckling hos barnen. Ett annat resultat visade att de flesta grupper med färre barn nådde högre kvalitet, sannolikt på grund av att pedagogernas inställning också var mer positiv till verksamheten än kollegerna i större barngrupper. Pedagoger som arbetade i stora barngrupper (med upp emot 45 barn) beskrevs av forskarna som negativt inställda till denna typ av verksamhet, vilket ansågs kunna påverka verksamhetens kvalitet på ett negativt sätt. Resultat av forskningen visade att förskolans kvalitet framför allt påverkats av tre områden. Dessa var pedagogernas utbildning, barngruppernas storlek och organisationen av verksamheten (Munton et al. 2002).

3.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Vad en stor barngrupp anses vara är en komplex fråga bland de flesta yrkesverksamma pedagoger i förskola. Forskarna har dock undersökt hur arbetet i förskolan fungerar i relation till stora barngrupper, vad och vilka som påverkas av att barngrupperna i många fall växer i dagens förskolor. Forskningen vi funnit har visat att pedagoger upplever att de inte hinner med det uppdrag de har i och med de stora barngrupperna i förskolorna. Mycket tid upplevs gå åt till annat än vad styrdokument syftar till och de upplever ofta svårigheter att hinna se till varje enskilt barn och se deras individuella behov. Detta är något som ofta uppges ge upphov till stress. I ett försök till att förenkla det pedagogiska arbetet delar man upp barnen i mindre grupper men dessa grupper blir dock i många fall ändå inte smågrupper då barnantalet i sin helhet är för stort i förhållande till antal pedagoger på plats. Arbetet med läroplanen har visat sig bli lidande då det ofta är mycket vikarier i förskolorna på grund av sjukdom hos den ordinarie personalen. Sjukskrivningarna hos pedagogerna är något som ökat i och med stressen över att barngrupperna blivit större vilket i sin tur resulterat i att kvaliteten i förskolan blir lidande.

Forskning har visat på att pedagoger som arbetar i stora barngrupper inte känner att de hinner med att se och bemöta varje barn individuellt. De upplever även att de inte hinner arbeta med de mål och krav som finns. För att bekräfta de stora barngruppernas betydelse för pedagogerna och verksamheten är syftet med denna studie att undersöka hur pedagoger upplever att de stora barngrupperna kan påverka verksamheten, kvaliteten i förskolan och arbetet med läroplanen. För att undersöka det användes både enkäter och intervjuer som metod.

4. Metod

I det här avsnittet presenteras vår metod för att visa hur vi kommit fram till vårt resultat. Vi beskriver vilka metoder vi valt att använda för att besvara studiens syfte och frågeställningar. I kapitlet kommer vi även att förklara varför vi valt de metoder vi har. Vi redogör också för val av undersökningsgrupp, bortfall, hur genomförandet såg ut, vår databearbetning, våra etiska ställningstaganden samt för en diskussion kring studiens tillförlitlighet.

4.1 Val av metod

Vi valde i ett tidigt skede att använda oss av enkäter som undersökningsmetod och beslutade oss därefter för att komplettera enkäterna med ett mindre antal intervjuer. Då syftet var att undersöka pedagogers upplevelser kring arbete i stora barngrupper och dess påverkan på verksamheten var målet att nå ut till ett större antal pedagoger då vi ville få möjlighet att jämföra skillnader och likheter beroende på respondenternas olika antal verksamma år i arbetet. Att nå ut till ett större antal är möjligt med enkäter (Stukát, 2011) och det var därmed en passande metod. Pedagogerna gavs möjlighet att formulera sina egna svar vilket var viktigt för oss då studien ska ses ur pedagogernas perspektiv. Syftet med enkäten var att undersöka om pedagogerna upplevde att växande barngrupper påverkat verksamheten och i sådana fall hur, att få information kring deras arbetssituation samt ge möjlighet att tillägga något utöver detta. Intervjuernas syfte var att få en mer djupgående syn på hur de växande barngrupperna eventuellt påverkat verksamheten och om det fanns för-/nackdelar med att arbeta i stora barngrupper. Bryman (2011) beskriver intervjuer som ett bra val då man vill få fram information kring respondenternas åsikter, attityd och värderingar. Intervjuerna formulerades med huvudfrågor samt följdfrågor utifrån respondenternas svar. Enligt Kvale och Brinkman (2009) är den uppenbara skillnaden mellan enkät och intervju att det inte finns någon som ställer frågor i enkäten utan respondenten måste läsa frågorna på egen hand. För att få en djupare syn på respondenternas svar och för möjlighet till djupare förståelse valde vi att använda båda metoderna som verktyg i vår studie. Vårt arbete påbörjades genom att formulera och skicka ut förfrågningar till förskolechefer via mail.

4.2 Undersökningsgrupp och urval

I studien har vi valt att inkludera alla pedagoger som arbetar i barngrupp. Vi skickade ut förfrågningar till 20 slumpmässigt utvalda förskolechefer för att försöka nå ut till en stor grupp pedagoger då det för studiens syfte ansågs relevant att få en bred syn på pedagogers upplevelser. Vilken förskola det var saknade relevans för vår studies syfte då vi ville nå ut till verksamma pedagoger oavsett vilken förskola de för närvarande arbetar på. Om den aktuella förskolan hade någon särskild inriktning eller inte saknade alltså betydelse i vår studie då pedagogernas upplevelser av arbete i barngrupp var det vi avsåg undersöka. Vi valde att skicka ut förfrågningar till förskolechefer i tre olika kommuner i mellersta Sverige för att eventuellt få en variation av svar vilket även Bryman (2011) menar är värdefullt för en studies resultat. Respondenternas utbildning saknade relevans för vår studie då det är erfarenheten av

arbete i barngrupp som är relevant för oss. Ett flertal författare skriver emellertid att utbildad personal gör skillnad i verksamheten och att synen på arbetet kan variera (Munton et al. 2002; Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson 2014; Kihlbom, et al. 2009). Vi valde dock att inte lägga fokus på pedagogernas utbildning i denna studie utan endast på hur de upplever de växande barngrupperna. Av de 20 förfrågningarna till förskolechefer, kom det in tio enkätsvar från pedagoger och fyra av dessa deltog i en intervju. De fyra intervjuade är strategiskt utvalda för möjligheten att upptäcka skillnader och likheter i deras svar samt för att få en inblick i verksamheten över tid. Bryman (2011) beskriver det som ett målstyrt urval för att på så sätt säkerhetsställa ett större område av resultatet och vårt mål var att få syn på verksamheten utifrån olika tidpunkter. Då svaren som inkom till oss inte var många sett till antalet förfrågningar som skickades ut utgör samtliga enkäter en del av studiens resultat.

4.3 Bortfall

Av de 20 förfrågningar om deltagande som skickades kom det in 10 enkätsvar och därmed upplevde vi ett stort bortfall. I studien valde vi därför att inkludera samtliga inkommande enkäter och genomförda intervjuer under studiens resultat. För att minska bortfallet fanns information kring studiens syfte och hur studien skulle se ut bifogat i mailet till förskolecheferna samt pedagogerna. Det skickades även påminnelser till de tillfrågade. Bryman (2011) skriver att det är två bra metoder till att minska bortfallet i en enkätstudie.

4.4 Genomförande

Ett mail skickades ut till förskolechefer i tre olika kommuner med information om studiens syfte. Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson (2014) menar att barnantalet skiljer sig åt på olika förskolor beroende på var i landet förskolan ligger. Utifrån den informationen ansåg vi att det mest givande för resultatet var att vända oss till fler kommuner än enbart en. Mailet som skickades innehöll också en förfrågan om att få tillgång till en lista med pedagogernas mailadresser för att på så sätt kunna nå ut till dessa. I mailet bifogade vi enkäterna så att cheferna fick ta del av dessa direkt. Då flera chefer inte ville skicka ut pedagogernas mailadresser fick de alternativet att själva skicka enkäterna vidare till pedagogerna. För att få utföra en undersökning på en förskola är det viktigt att man informerar förskolechefen och låter denna ge sitt samtycke (Löfdahl, 2014). De pedagoger som valde att besvara enkäten sände därefter dessa till oss via mail. I enkäten fick de förutom enkätfrågorna också svara på om de hade möjlighet att delta i en kort intervju. Av de sex respondenter som svarat ja till att delta i en intervju kontaktades fyra av dessa som senare samtliga deltog i varsin intervju.

Under vårt resultat presenteras ett antal citat tagna ur enkäterna och intervjuerna. Vi har valt att inte namnge citaten då det för resultatets skull inte har betydelse vilken pedagog som sagt vad. De citat som presenteras är dock viktiga för resultatet för att ge en helhetsbild av vad pedagogerna reflekterat över och beskrivit för oss.

4.4.1 Enkäter

I den här studien användes enkäter där pedagogerna fick svara på ett antal frågor utifrån deras upplevelser kring barngruppernas storlek och den eventuella påverkan de kan ha på verksamheten (se bilaga 3). I enkäten fanns en ja/nej fråga och på resterande frågor hade respondenten möjlighet att formulera ett eget längre svar. Då studien utgår ifrån respondenternas upplevelser ansågs det viktigt att använda öppna frågor samt ge respondenterna chans att utveckla sina svar eller hålla sig till kortfattade svar om de önskade detta. Det var också ett sätt att nå ut till ett större antal än om studien endast utgått från intervjuer. Enkäterna skickades till pedagogerna via mail genom deras respektive chefer och sändes därefter till oss via mail. Enkäter som metod gör det möjligt att nå ut till ett större antal respondenter än andra metoder enligt Stukát (2011) vilket var anledningen till att vi valde enkäter som metod. Enkäter kan dock enligt Bjørndal (2005) göra resultatet begränsat. För att komplettera enkäterna utfördes också ett mindre antal intervjuer för att på så sätt kunna få fördjupade svar och göra studien mer tillförlitlig.

4.4.2 Intervjuer

Stukát (2011) beskriver semi-strukturerade intervjuer som intervjuer där innehållet består av ett antal huvudfrågor. Frågorna kan ställas i den ordning som samtalet erbjuder och det kan även ställas följdfrågor. Metoden gör att man kan få en djupare förståelse. Utifrån vårt syfte kom vi fram till fem huvudfrågor som de intervjuade fick svara på (se bilaga 4). Under samtalet skapades även en del följdfrågor. Totalt fyra intervjuer genomfördes med pedagoger. Två av intervjuerna genomfördes via telefon och två träffade vi på deras arbetsplats. Platsen och tidpunkten kom vi tillsammans med respondenterna överens om. Detta då vi ville göra det så enkelt som möjligt för respondenterna att delta i en intervju men även för att de skulle känna sig bekväm i situationen. Löfdahl (2014) beskriver att de som ska delta i undersökningen ska kunna känna sig trygga på platsen de befinner sig i. Innan intervjun fick respondenterna ta del av intervjufrågorna för att på så sätt ha möjlighet att förbereda sig. Två intervjuer ägde rum på respondenternas respektive arbetsplats och två genomfördes via telefon. De intervjuer som genomfördes via telefon spelades in och transkriberades sedan. Vi använde högtalarfunktionen så att vi båda kunde ta del av intervjun samt en annan telefon att spela in på. Anteckningar fördes också under samtliga intervjuer för att få med så mycket information som möjligt och då tekniken inte alltid går att lita på. Under intervjuernas gång befann vi oss i ett litet rum där vi kunde samtala utan att bli avbrutna. För att få ett så naturligt samtal som möjligt under intervjun behöver miljön vara lugn och upplevas som trygg (Stukát, 2011). Vi strävade efter att både formulera samt ställa intervjufrågorna på ett objektivt sätt och inte blanda in egna personliga värderingar eller åsikter. Målet var att enbart undersöka det vårt syfte avsåg. Detta kan benämnas som validitet (Thurén 2007).

4.5 Bearbetning av data

All insamlad data bearbetades först enskilt och därefter gemensamt. Enkäterna skickades till oss via mail och vi skrev ut dessa för att enklare kunna gå igenom svaren. Vi läste noggrant

igenom enkätsvaren flera gånger, diskuterade och tolkade dessa först enskilt och sedan tillsammans. Enkätsvaren delades därefter upp i kategorier utifrån vilka år respondenten arbetat och hur barngrupperna såg ut för respondenterna när de började arbeta respektive idag. Intervjuerna lyssnades igenom och svaren diskuterades för att se om vi tolkat svaren på samma sätt och därefter transkriberades intervjuerna i enlighet med vad Bryman (2011) menar skapar goda förutsättningar för fortsatt arbete. Det innebär att ha material att utgå ifrån som kan läsas igenom upprepade gånger för att lättare minnas och arbeta vidare med detta. Vi skrev ner citat och gjorde sammanfattningar utifrån intervjuerna för att kunna sammanställa detta till resultatet. Efteråt sammanställdes resultatet av våra enkäter och intervjuer tillsammans med vår tidigare forskning och detta gjordes utifrån studiens frågeställning och syfte. Efter arbetets slut kommer all insamlad data att raderas för att ingen obehörig ska få tillgång till materialet.

4.6 Etiska ställningstaganden

Denna studie utgår ifrån Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer och deras fyra huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att forskaren ska delge deltagarna vilka uppgifter de har i undersökningen och förklara vilka villkor som finns för deltagandet. Respondenterna ska innan sitt deltagande få information där det framgår att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan välja att avbryta sitt deltagande. De ska även få information om syftet med arbetet (Vetenskapsrådet, 2002 & Bryman, 2011). Även Löfdahl et al. (2014) beskriver vikten av att respondenterna får information om att de när som helst kan avbryta sitt deltagande. Syftet med undersökningen har framgått i ett informationsbrev som deltagarna fått ta del av. De pedagoger som deltog i en intervju fick även då muntligt höra syftet. Deltagarna fick även tydlig information om att de kunde kontakta oss för att ta del av det färdiga arbetet.

Samtyckeskravet innebär att deltagaren ska ges all information om syftet samt arbetets upplägg. Utifrån detta ska deltagaren ges möjlighet att frivilligt lämna sitt samtycke till att delta i studien (Vetenskapsrådet, 2002 & Bryman, 2011). I denna studie har deltagarna själva valt till vilken grad de varit deltagande. Fyra av respondenterna valde endast att svara på enkäten och sex valde att tacka ja till att delta i en intervju, fyra av de sex deltog sedan i en intervju. De intervjuade har muntligt fått tackat ja efter att de tackat ja i enkäten.

Med konfidentialitetskravet menas att ingen utomstående ska kunna identifiera vem som deltagit i studien. Detta gäller främst de uppgifter som kan vara etiskt känsliga (Vetenskapsrådet, 2011) Samtliga deltagare har fått information om att de kommer vara helt anonyma i studien och att all data kommer att raderas efter arbetets slut. Även Löfdahl et al. (2014) beskriver vikten av deltagarnas anonymitet. Endast deltagaren själv kommer att kunna utläsa vilka delar som kommer från dennes enkät och intervju.

Med nyttjandekravet menas att all information som samlas in endast kommer att användas i det arbete som deltagaren gett samtycke till (Vetenskapsrådet, 2002) Samtliga deltagare har fått information om att insamlad data endast kommer att användas i detta arbete och ej föras vidare.

4.7 Studiens tillförlitlighet

På grund av det stora bortfallet är studien inte lika omfattande som vi önskat. Svaren vi fått stämmer dock till stor del överens med den tidigare forskning som vi tagit del av. Respondenternas svar var informativa och välmotiverade, vilket gjorde dem trovärdiga. Thurén (2007) menar att validitet innebär att man undersöker det som avsetts att undersökas. Det beskriver också Kvale och Brinkman (2009) som menar att validitet syftar till att det som mäts är av betydelse i sammanhanget. Vi har i studien försökt nå en hög validitet genom att undersöka det vi hade som syfte att undersöka. Begreppet reliabilitet innebär i sin tur att mätningen sker på ett sätt som är tillförlitligt (Kvale & Brinkman, 2009). De intervjuer vi utförde spelades in i ett försök att nå reliabilitet för att inte riskera att gå miste om något som respondenterna svarade på under intervjuerna. Detta gav oss möjlighet att lyssna flera gånger för att kontrollera att vi förstått respondenterna rätt. Vi ville undvika egna tolkningar av vårt material och objektivitet är något vi eftersträvat genom hela arbetet.

5. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras resultatet från enkäterna och intervjuerna (se bilagor). Resultatet är uppdelat i en tidslinje utifrån respondenternas svar. Detta för att få en överblick över hur barngrupperna sett ut över tid. Svaren kommer att analyseras utifrån studiens frågeställningar.

- Upplever pedagoger i förskolan att arbetet och kvaliteten påverkats av de växande barngrupperna?
- Påverkas arbetet med förskolans läroplan av stora barngrupper?
- Kan det finnas både hinder och möjligheter med stora barngrupper?

Syftet med studien var att få svar på om pedagogerna i förskolan upplever att verksamheten påverkats av växande barngrupper. Flera av respondenterna ansåg att verksamheten hade påverkats av att barngrupperna blivit större. En del ansåg dock ändå att även om barngrupperna ökat har även kvaliteten på förskolan ökat i och med läroplanen som infördes 1998.

“Rent logiskt så finns det inte chans att se till varje barn och deras behov ju fler barn du har i gruppen. Enkel matematik.”

“...grupperna är för stora och i kombination med de ökade kraven går det inte ihop längre!”

“Det som jag har reflekterat mest över är att trots att barnantalet har ökat på förskolorna så har kvaliteten ökat. Vi pratar mer om barnens lärande, barnsyn och pedagogiska miljöer än innan läroplanen kom.”

Det råder delade meningar kring om och hur de växande barngrupperna påverkat verksamheten i förskolan. En del anser att de inte hinner se varje barns behov när gruppen blir stor och att det är svårt att hinna med det som läroplanen och cheferna kräver. Dock menar majoriteten av respondenterna ändå att kvaliteten i förskolan ökat i och med läroplanen, den ökade kompetensen och höga ambitionen hos pedagogerna.

5.1 Enkäter

Här nedan följer resultatet utifrån enkäterna. Resultatet är uppdelat i perioder under de år respondenterna arbetat. Resultatet kommer även att analyseras i detta avsnitt.

5.1.1 Förskolan år 1985–1990

På 1980-talet var det vanligt med 12 barn i barngrupperna. Med de yngsta barnen arbetade oftast fyra pedagoger och tre pedagoger arbetade med de äldsta barnen. Det fanns även grupper där barnen var tre–10 år. Där gick 15 barn, varav fem gick i skolan under en stor del av dagen. I den gruppen var det cirka tre pedagoger.

“Förr fanns det möjligheter att gå i mindre grupper till exempelvis badhuset, teater eller studiebesök. Det förekommer inte idag”.

Barngrupperna var i regel mindre än idag och man hade fler äldre barn i grupperna då man även fungerade som fritids, detta underlättade även när pedagogerna ville göra olika utflykter.

5.1.2 Förskolan år 1990–1999

Under den här perioden var det vanligt med syskongrupper där åldrarna var blandade. Dessa grupper bestod oftast av 12–14 barn med tre–fyra pedagoger. Det fanns även avdelningar med yngre barn där grupperna bestod av högst 12 barn och minst fyra heltidspedagoger. Barngrupperna överskred oftast inte 17 barn och personaltätheten var högre. Det var också vanligare att barnen var äldre när de började på förskolan än vad de är idag och ofta var barnens vistelsetider under dagarna kortare.

“Då var verksamheten i förskolan inriktad på att komplettera hemmen och föräldrarna. Vi pratade inte om lärande alls, gardiner var viktiga och att det var hemligt på avdelningarna.”

Under denna tidsperiod upplevde respondenterna att förskolan mer handlade om omsorg än lärande. Det var viktigare att miljön i förskolan var så lik hemmet som möjligt än att den lockade till lek och lärande.

5.1.3 Förskolan år 2000–2015

Runt 2010 så kunde en grupp med yngre barn bestå av 18 barn med tre heltidspedagoger. Gruppen med äldre barn bestod i ett exempel av 32 barn med sex heltidspedagoger.

Runt 2012 fanns det fler exempel på hur en förskolegrupp kunde se ut. Här nedan följer ett exempel på hur det kunde se ut på en förskola med tre avdelningar:

I gruppen med ett till treåringar var det 17 barn med tre pedagoger,

Gruppen med tre till fyraåringar var det 21 barn med tre pedagoger och i gruppen med femåringar var det 21 barn med två heltidspedagoger.

“...Vi pratar mer om barnens lärande, barnsyn och pedagogiska miljöer än innan läroplanen kom.”

Det var under den här tidsperioden vanligt att man var en pedagog på sex till åtta barn. Man lade större fokus på barns lärande, barnsyn och den pedagogiska miljön. Detta i och med att läroplanen nyligen introducerades och utvecklades.

5.1.4 Förskolan år 2016

Det är vanligt att förskolorna ser olika ut beroende på var förskolan ligger geografiskt och när den är byggd. Det finns olika antal avdelningar på förskolorna men personaltätheten är dock i princip densamma.

Nedan följer ett exempel på hur det kan se ut på en förskola med fyra avdelningar, där de olika avdelningarna har olika ålder på barnen.

Gruppen med ett till tvååringarna består av 15 barn med fyra heltidspedagoger.

Gruppen med två till treåringarna består av 18 barn med tre heltidspedagoger.

Gruppen med tre till fyraåringarna består av 20 barn med tre heltidspedagoger.

Gruppen med fyra till femåringarna består av 22 barn med två heltidspedagoger och två halvtidspedagoger.

På en annan förskola består avdelningen med de yngsta barnen av 18 barn med tre pedagoger och avdelningen med de äldre barnen består av 21–24 barn med tre pedagoger. Detta har visat sig vara en vanlig konstellation på förskolor

“Stressen har ökat markant de senaste åren pga. högre krav från styrdokumentet samtidigt som barnens vistelsetid ökat. Många barn har långa dagar och är alltid på plats även om näsan rinner. Troligen är det ett vidare problem där föräldrar också känner press från sina arbetsgivare.”

Vårdnadshavare arbetar idag långa dagar och känner troligen kravet från arbetsgivare och samhälle att alltid vara på plats. Detta har i sin tur gjort att det är vanligt att barnen börjar på

förskolan i tidig ålder och spenderar långa dagar på förskolan. Ibland även om de är sjuka. I och med detta och att kraven har ökat har även stressen hos pedagogerna ökat.

5.2 Intervjuer

I denna del följer det sammanfattande resultatet utifrån intervjuerna som gjordes för att få en djupare förståelse för respondenternas upplevelser kring de stora barngrupperna. De är kategoriserade utifrån de frågor som ställts samt utifrån de ämnen som aktualiserades under samtalen.

5.2.1 Stora barngrupper

Flera av respondenterna ansåg att det inte fanns något konkret svar på vad en stor barngrupp är och att det är svårt att säga ett visst antal barn som skulle vara den optimala gruppen.

“Mer än sex barn per pedagog är en för stor barngrupp.”

“När de vuxna inte räcker till för att varje barn ska få sina behov tillgodosedda, eller inte hinner se alla barn.”

Samtliga respondenter är överens om att barngruppen är för stor när pedagogerna inte hinner se till alla barn och deras individuella behov. De uttryckte även att det beror på annat såsom personalomsättning, miljöer, vilka barn som finns i gruppen och deras behov men att när en stor del av dagen går åt till att räkna alla barn och se att de är på plats, då uppkommer en stress på grund av gruppens storlek.

Trots att man tidigare hade färre barn så ansåg en del av respondenterna att det även då var för många barn. Även om en barngrupp anses vara stor så kan den fungera bra. Det beror helt på vilka individer som finns i gruppen, hur miljön är anpassad och hur väl personalen samarbetar. En barngrupp på tio barn kan fungera sämre än en på 18 om det finns barn som till exempel är i behov av särskilt stöd eller inte kan hantera miljön han eller hon vistas i. En av respondenterna som jobbat över 30 år i förskola uttryckte att hon aldrig ångrat sitt val av yrke. Detta trots en del brister och svårigheter att hantera i arbetet anses det ännu vara både roligt och givande.

5.2.2 Arbetet med läroplanen i en stor barngrupp

Stora barngrupper i kombination med de ökade kraven har gjort att pedagogerna upplever att de inte räcker till. Därmed blir det svårt att nå läroplanens mål. De anser inte att kraven och de förutsättningar som finns går ihop. Stressen har ökat de senaste åren på grund av högre krav från styrdokument, detta samtidigt som barnen spenderar fler timmar på förskolan. Pedagoger upplever att arbetet kring varje individuellt barn försvåras och det blir svårare att möta varje barn. En del pedagoger upplever att även om man känner stress kring att hinna med att arbeta med läroplanen så har kvaliteten ändå ökat i och med läroplanen, trots att barngrupperna blivit större. Det har också betydelse huruvida hela arbetslaget är på plats eller om det ofta är

vikarier. Fler vikarier och högre personalbortfall vid exempelvis sjukdom försvårar också arbetet med läroplanen då mer tid går ut på att bara "ha koll" på alla barn.

"En stor del av dagen kan gå åt till andra saker som att avleda konflikter, se till att alla får mat och mellanmål, klä barnen på och av för utevistelse. Saker tar tid i en stor barngrupp och tiden blir då kortare till att arbeta efter läroplanens mål. Men i perioder går det jättebra och vi hinner med mycket av vårt uppdrag."

Respondenterna menar att mycket tid går åt till att göra annat än att arbeta med läroplanen och de mål som de har. På- och avklädning är ett exempel på något som tar extra lång tid när barngrupperna blir stora. Även om det i perioder går bra så är det ofta de upplever att inte hinna med uppdraget som de har fått.

5.2.3 Underlätta arbetet med läroplanen i en stor barngrupp

Om personaltätheten blir högre skulle arbetet med läroplanen i en stor barngrupp bli enklare. Det skulle också möjliggöra uppdelning i mindre smågrupper och personalen skulle ändå räckta till. Många respondenter delade uppfattningen att arbetet med läroplanen kan underlättas genom att arbeta i mindre grupper och dela upp sig under dagen i den grad möjligheterna finns.

"... en förutsättning för att en stor barngrupp ska fungera är en hög personaltäthet så att gruppen går att dela i mindre smågrupper."

Att dela upp hela barngruppen i mindre grupper under dagen ansåg majoriteten av respondenterna var en möjlighet eller rentav en förutsättning för att kunna arbeta efter läroplanen. Något annat som nämndes var att pedagogerna kunde lägga fokus på sina "ansvarsbarn", det vill säga den grupp av barn varje enskild pedagog har ett extra ansvar över. Detta ansågs också vara ett sätt att minska stressen över att kunna se till varje barns utveckling och lärande. Detta då man som pedagog endast behöver se till ett begränsat antal barn istället för hela gruppen.

En av respondenterna uttryckte vikten av att ha en tydlig plan för hur verksamheten ska se ut och vad som ska utföras. Det betyder inte att det behöver bli så som man planerat men att ha en god planering och målsättning är viktigt och en viktig faktor för att minska stress.

"...men jag tycker också det är viktigt att tänka på att barnens trygghet och säkerhet alltid kommer först. Därefter kommer vardagens rutiner och arbetet med läroplanen."

Flera respondenter uttryckte tydligt att säkerheten och tryggheten hos barnen alltid kommer i första rummet. Även om det finns en läroplan att arbeta efter så är verksamhetens viktigaste del alltid att se till att barnen har det bra, är trygga och säkra. En bra ledning som styr pedagogerna anses vara viktigt för att arbetet med läroplanen ska kunna fungera även i en stor

barngrupp. Att pedagogerna i arbetslaget är överens om hur de ska lägga upp sitt arbete, är välplanerade och har en tydlig arbetsfördelning anses också som viktiga delar.

5.2.4 Positiva och negativa faktorer med att arbeta i en stor barngrupp

Respondenterna var överens om att det finns både positiva och negativa faktorer med att arbeta i en stor barngrupp. Bland annat sågs möjligheten till att få kamrater bland barnen som positivt och bristen på tid som negativt.

“Det positiva är mångfalden, mycket vänskap, mycket olika personligheter och viljor vilket kan vara väldigt givande.”

Något som anses vara positivt i en stor barngrupp är att det finns många olika individer och därmed fler lekkamrater för barnen. Som pedagog kan man använda sig av barnen som är längre fram i utvecklingen inom olika ämnen för att stötta de andra barnen. En stor barngrupp kan fungera om förutsättningarna finns. Faktorer som anses påverka är till exempel pedagogernas utbildning, personaltätheten, miljön och hur organisationen är uppbyggd. Yngre barn bör dock vara i mindre grupper då de påverkas mer och kan bli stressade av att utsättas för många kontakter. Finns förutsättningarna att individanpassa verksamheten så får man i en stor barngrupp också fler barn att arbeta med vilket kan göra det lättare för barnen att hitta någon att bli kompis med. Utöver detta fanns det en del faktorer respondenterna ansåg försvårade arbetet i en stor barngrupp där bristen på tid till alla enskilda barn verkade som det största problemet.

“Man är ingen supermänniska.”

“Det negativa är ju som sagt att det ibland är svårt att hinna med det man ska och vill göra, man hinner heller inte samtala med alla barn så mycket som man vill. De har ofta så mycket de vill berätta och visa och man hinner inte alltid vilket är tråkigt.”

Respondenterna var till stor del överens om att det var svårt att hinna med att se varje barn och att de ofta inte hade tid till att lyssna på allt som barnen ville berätta. De kände även inte att de kunde bemöta barnens individuella behov på ett önskvärt sätt. Uppdraget med läroplanen beskrivs i vissa fall som svårt att hinna med och de upplevde att de skulle behöva vara någon slags supermänniska för att hinna med. Respondenterna tog även upp att trånga utrymmen med många barn har en tendens att skapa fler konflikter i förskolan. Detta blir ett resultat av stora barngrupper och en miljö som inte är anpassad därefter.

5.2.5 Kvalitet i förskolan ur pedagogernas perspektiv

För att hålla en hög kvalitet i förskolan upplever respondenterna att pedagogernas utbildning spelar en viktig roll. De menar att man bör se till skillnaderna i kompetens och vilken typ av utbildning pedagogerna har. Majoriteten av respondenterna uttryckte att även om en del saker

var bättre tidigare, då bland annat att grupperna ofta var mindre så är mycket bättre idag. De talar mycket om kvalitet och att förskolorna håller en hög kvalitet idag med fler utbildade i personalen och att förskolan inte längre är en plats för barnpassning utan en del av skolan med en egen läroplan.

“Jag tycker ändå att förskolan idag generellt håller en hög kvalitet. Mycket beroende på ambitiös personal som ofta gör sitt yttersta för att skapa en så bra och utvecklande miljö som möjligt för barnen.”

“Förskolorna håller en betydligt högre kvalitet idag än när jag började arbeta.”

Mycket av det man gör i förskolan idag gjorde man också förut. Skillnaden är att man idag dokumenterar och redovisar resultatet av verksamheten och barnens utveckling. Idag finns även styrdokument för pedagogerna att förhålla sig till och man ska redovisa vilket arbete som utförs. Detta för att visa på kvalitet i förskolan. Tidigare var det inte aktuellt att redovisa kvaliteten på förskolan, då förskolan som då kallades dagis enbart var en omsorgsplats för barnen att vara på när föräldrarna arbetade.

5.3 Resultatanalys

Mellan åren 1985–1990 var barngrupperna i regel mindre och det fanns möjlighet att göra utflykter med barnen till badhus, museum etc. Detta är något som skiljer sig markant idag då många förskolor inte ens vågar gå på en utflykt utanför gården på grund av att de har stora barngrupper. Fram till 1999 upplevde pedagogerna att förskolan var till för att komplettera hemmet. Det pratades mer om vilka gardiner man skulle ha än barns lärande och utveckling. Respondenterna menar att förskolan håller högre kvalitet idag i och med läroplanen som kom 1998, då man idag pratar mer om barns lärande än om vilka gardiner man ska ha och hur miljön ska bli så lik hemmet som möjligt. Dock anser flertal respondenter att de inte hinner lägga ner så mycket tid på arbetet med läroplanen och övriga styrdokument som de vill, vilket gör att kvaliteten inte är så bra som är önskvärt. Pedagogerna i studien är dock positiva och menar att även om de upplever hinder i arbetet med stora barngrupper så finns det även möjligheter, då barnen kan hjälpa varandra och det för barnen finns fler kamrater att leka med.

6. Diskussion

I det här avsnittet kommer vi att diskutera vår studies resultat i relation till det vi funnit i tidigare forskning och i litteratur samt dra slutsatser utifrån resultatet. Detta utifrån syftet att undersöka hur pedagoger upplever att verksamheten påverkas av att barngrupperna på förskolorna blivit större. Vi kommer därefter att diskutera vår valda metod och hur vi upplevde att den fungerade för vår studie.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med vår studie var att undersöka verksamma pedagogers upplevelser kring förskolans växande barngrupper och hur detta påverkar verksamheten. När läroplanen för förskolan utkom 1998 tydliggjordes förskollärares, förskolans och arbetslagets arbete och ansvar och vilka mål och riktlinjer som ska arbetas efter. I vår studie fokuserade vi på alla verksamma pedagoger i förskolans barngrupper. En majoritet av våra respondenter ansåg att verksamheten påverkats negativt av stora barngrupper på något sätt. Framför allt var det brist på tid till att arbeta efter läroplanens mål samt att kunna se till varje enskilt barn som ansågs som negativt. Några av respondenterna ansåg dock att verksamheten inte påverkats negativt, framförallt för att dagens förskola anses hålla en betydligt högre kvalitet än tidigare. På grund av förskolans läroplan och högre utbildning bland pedagoger har förskolan idag en annan roll än då vissa av våra respondenter började arbeta i förskola. Även om barngrupperna blivit större ansågs i vissa fall ändå förskolan hålla en så pass god kvalitet att verksamheten inte påverkas av de stora grupperna. Svaren i enkäterna visade att på respondenternas förskolor hade barngrupperna i de flesta fall blivit större under den tid de arbetat. De pedagoger som arbetat längst i förskola var överens om att verksamheten idag ändå håller god kvalitet om man jämför med när de började sin yrkesbana. Idag handlar verksamheten mer om barns lärande än vad den gjorde för 30 år sedan, då verksamheten handlade mer om barnpassning och att få en så hemlik miljö som möjligt. Trots detta menar forskare att verksamheten idag inte håller den kvalitet som man önskar, detta utifrån bland annat läroplanen. Munton, Mooney, Moss, Petrie, Clark, och Woolner (2002) menar att för att förskolan ska hålla en god kvalitet behöver barngrupperna vara mindre. Respondenterna uttryckte att läroplanens intentioner blir bortglömda i stressen att försöka se till att alla barn är mätta, har rätt kläder på sig och en torr blöja. Munton et al. (2002) menar att barngruppens storlek har en betydande del för kvaliteten på förskolan vilket även stöds av Sheridan (citerad i Alvestad et al. 2013) och Kihlbom (2009).

Flertalet av våra respondenter uttryckte att arbetet med läroplanen försvårades på grund av de stora barngrupperna. De menar att de stora grupperna i kombination med de ökade kraven gör att det blir svårt att hinna med det arbete de är skyldiga att utföra. De flesta ansåg att det var svårt att tydliggöra hur många barn en optimal barngrupp består av men var överens om att en barngrupp är för stor då arbetet med läroplanen försvåras och man som pedagog inte hinner med att se till varje enskilt barns behov vilket också bekräftas av Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan (2015) samt Alvestad et al. (2013). Barngruppernas storlek skiljer sig åt och det finns inga regler för hur stor en barngrupp ska vara. Däremot har Skolverket riktlinjer för gruppstorlekar (Skolverket, 2016b). Idag överskrids dessa riktlinjer i samtliga av våra respondenters fall. Respondenterna i vår studie yttrade att det i en stor barngrupp går mycket tid åt att se till att alla får i sig mat, på/avklädning samt att avleda konflikter vilket resulterade i att mindre tid kunde tillägnas arbetet kring läroplanen. I och med stora barngrupper är det flera aktiviteter som väljs bort på grund av tidsbrist något som även Pramling Samuelsson et al. (2015) skriver om i sin studie.

Resultatet har pekat på både positiva och negativa aspekter i verksamheten sett till arbetet i en stor barngrupp, vilket har skapat både hinder och möjligheter. Det som framför allt ansågs positivt var att en stor grupp ofta innebär olikheter och mångfald vilket ansågs värdefullt och givande samt att möjligheterna till gemenskap och kamratskap ökar i en stor grupp. Trots våra respondenters svar menar ändå Sheridan et al. (2014) att barn som vistas i stora grupper får svårare att skapa meningsfulla relationer. De får många att förhålla sig till vilket kan skapa mer stress och fler konflikter. De flesta av våra respondenter tyckte det var svårt att benämna ett antal barn för en optimal grupp men ansåg att en barngrupp är för stor då pedagogerna upplever svårigheter med att hinna se alla barn och kunna samtala med dem individuellt, vilket flertal av respondenterna uttryckte sin oro kring. I förskolans läroplan Lpfö98 (Skolverket, 2016a) står att man i förskolan ska se till varje enskilt barn och tillgodose deras individuella behov och att verksamheten ska anpassas till varje enskild individ. Detta är något pedagogerna ansåg vara svårt att uppfylla i stora barngrupper och leder lätt till stress och känslor av att inte rätta till. Mindre barngrupper är en viktig faktor för att hinna se och bemöta varje barn individuellt (Alvestad et al. 2013). Riddersporre (2010) beskriver det pedagogiska mötet med barnen och pedagogerna som en viktig del i barnens utveckling. Dialogen mellan vuxna och små barn är extra viktig då de ska utveckla språket. Detta är dock något som det upplevs bli brist på när barngrupperna blir för stora för att pedagogerna ska hinna med. Alla våra respondenter var överens om det positiva i att, i den mån det fanns möjlighet, dela upp barngruppen i mindre grupper för att öka chanserna till en god verksamhet, men även för att underlätta arbetet med läroplanen. Detta framgick också av Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan (2015) där pedagogerna i studien redogjorde för att dela upp gruppen i mindre ofta var en förutsättning för att underlätta arbetet utifrån läroplanens mål och intentioner. Att dela in i mindre grupper ansågs dock inte alltid vara ett alternativ eftersom det ofta kan vara flera vikarier på förskolorna då pedagoger i förskolan är en utsatt grupp vad det gäller sjukskrivningar. Mindre uppdelade grupper blir också större när den ordinarie barngruppen växer, vilket ibland gör att även de mindre grupperna upplevs som för stora.

Flera av respondenterna tog upp kraven de har i sitt arbete och hur dessa inte går att uppnå i och med de stora barngrupperna. De menade att det är en ekvation som inte går ihop och att det skapar stress och känsla av otillräcklighet. Tiden upplevs inte finnas till att utföra det arbete som eftersträvas och möjligheterna inte finns till att se till alla barn i gruppen och deras individuella behov. Detta stämmer överens med vad Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan (2015) samt Alvestad et al. (2013) fann i sina studier. Genomgående i våra enkäter och intervjuer fick vi mycket svar som liknade varandra. Respondenterna talade mycket om känslan av att inte rätta till för alla barnen och hinna med att arbeta efter uppdraget då annat uppkommer i vardagen som gör det svårt att hinna med att arbeta efter läroplanens mål. Även om läroplanen för förskolan (2016a) framhåller att barnen ska erbjudas en trygg miljö på förskolan så väljer kommunerna att ha grupper i förskolan med höga barnantal. Stora barngrupper har enligt respondenterna en tendens att göra verksamheten otrygg för barnen.

Pedagogerna får det svårare att hinna se alla barn och olyckor kan lättare hända och konflikter uppstår. Även Alvestad, et al. (2013) skriver om hur miljön för barnen inte är lika säker när barngrupperna är stora och detta speciellt vid utevistelse.

Risken med denna studie är att en del av svaren i enkäterna och intervjuerna är baserade på känslor från respondenterna, vilket kan ha gjort studien mindre vetenskaplig och tillförlitlig. Även om vi upplever att pedagogerna som svarade försökte vara positiva fanns ändå ett visst missnöje till att barngrupperna blivit större och upplevelse av att inte bli hörd av de högre uppsatta.

6.2 Metoddiskussion

För vår studie ansåg vi att utbildningsnivån saknade betydelse. Beroende på vilken utbildning pedagoger har kan synen på verksamheten eventuellt variera vilket vi också upplevt då vi läst in oss på litteratur och forskning. Vi ville få en så bred syn på upplevelsen av stora barngrupper som möjligt och därför anser vi att det var rätt val att inkludera alla pedagoger. I efterhand har en tanke dock varit att urvalet kunde ha begränsats till utbildade förskollärare utifrån den litteratur och tidigare forskning vi funnit.

Vi upplevde att enkäter och intervjuer var en lämplig metod för den här undersökningen för att både kunna få en övergripande bild av respondenternas upplevelse och för att få syn på skillnader och likheter. Med hjälp av intervjuerna fick vi möjlighet att ställa mer ingående frågor utifrån enkäterna och få mer djupgående svar. Vårt syfte var att se om pedagoger i förskolan upplever att verksamheten påverkas av växande barngrupper. Vår uppfattning var att respondenterna upplevde både enkäten och intervjuerna som klara och tydliga och inga missförstånd eller oklarheter uppstod. Kvale (2009) menar att intervjuer kan genomföras antingen som besöksintervju eller telefonintervju. Vi har använt oss av båda i vår studie vilket vi planerade in efter vad som passade både respondenten och oss själva bäst och vi anser att båda sätten att intervjua fungerade bra för oss. Vi spelade in samtliga intervjuer på mobiltelefon för att kunna lyssna och gå igenom dessa efterhand vilket alla respondenter godkände. Vi försökte att inte ställa ledande frågor och tänka på hur vi formulerade oss för att förhålla oss objektiva och vi anser att vi med intervjuerna enbart undersökte det vi hade för avsikt att undersöka vilket Thurén (2007) benämner som validitet.

Vårt tillvägagångssätt var att skicka ut ett mail till 20 förskolechefer i tre olika kommuner för att på så sätt nå ut till pedagogerna i de berörda förskolorna. Vi valde att skicka till fler kommuner för att försöka få ett så tillförlitligt resultat som möjligt samt i ett försök att få in så många svar som möjligt. Efter en tid skickades det även ut påminnelser i hopp om att öka svarsfrekvensen vilket också Bryman (2011) framhåller vikten av. Trots detta var bortfallet stort. Av de 20 förfrågningar som skickades deltog endast tio pedagoger deltog i studien. Vi tror att det stora bortfallet berodde på olika faktorer. Rädsla från ledningens håll över att pedagogernas svar skulle kunna ge en negativ bild av förskolan som institution var en av

teorierna. En del bortfall berodde troligtvis på att pedagogerna inte haft tid att delta. Enligt Bryman (2011) kan bortfall även bero på att enkäten inte var tillräckligt inbjudande. Då vi haft en begränsad tid på oss att genomföra den här studien var svarstiden för respondenterna relativt kort vilket även det troligtvis hade betydelse för svarsfrekvensen.

Tanken har funnits att ett alternativt sätt hade varit att besöka förskolor och ge enkäterna direkt till pedagogerna vilket kanske genererat fler svar. Vi valde dock bort det i vår studie på grund av både miljötänk och brist på tid. Sådär i efterhand tror vi ändå att det skulle kunnat ge oss fler respondenter om vi gått ut och presenterat oss och vår studies syfte personligen. Dock är vi ändå nöjda med de svar vi fått in då vi anser att de var utförliga och omfattande. De svar vi fått i vårt arbete genom enkäter och intervjuer har till stor del liknat varandra och detta i sin tur gör att vi upplever vår studie som liten men ändå tillförlitlig.

Ett hinder vi upplevt under tiden vi skrivit vårt arbete har varit att hitta mer relevant tidigare forskning kring ämnet. Det finns inte så mycket forskning runt vårt ämne så vi har uppfattat materialet som begränsat. Även om vi är nöjda med innehållet i det vi funnit hade vi önskat att utbudet varit större, framför allt sett ur ett internationellt perspektiv.

7. Slutsats

I inledningen talade vi om växande barngrupper i svenska förskolor och hur vi upplevt att pedagoger känner stress och oro över att inte hinna med att se alla barn och arbeta efter rådande krav. Studiens syfte var att undersöka om pedagoger i förskolan upplever att verksamheten påverkats av de växande barngrupperna och få mer djupgående svar kring upplevelsen av att arbeta i en stor barngrupp och hur det förändrats sedan våra respondenter började arbeta i förskola. Resultatet har visat att verksamheten till stor del påverkats av att barngrupperna blivit större. Att det relativt ofta upplevs stressfyllt att arbeta i en stor barngrupp är uppenbart utifrån vårt resultat då våra respondenter inte hinner med allt de vill och behöver till exempel arbetet med läroplanen och övriga styrdokument. Detta skapade hinder för respondenterna att fullfölja sitt uppdrag. Trots detta ansåg de även att det fanns möjligheter med en stor barngrupp, då det för barnen fanns fler barn att vända sig till och hitta en kamrat. Det ansågs även att förskolan idag ändå hålla högre kvalitet än innan förskolan hade bland annat styrdokument att förhålla sig till och färre utbildade pedagoger.

Vi anser att respondenterna i vår studie i sin helhet ser positivt på sitt arbete och gör vad de kan för att skapa möjligheter för dem själva och barnen i en i många fall stressfylld vardag på förskolan.

8. Förslag till vidare forskning

Vi har i det här examensarbetet berört förskolans pedagoger och deras upplevelser av växande barngrupper i förskolan. Vi har undersökt deras upplevelser kring stora barngrupper och dess påverkan på verksamheten och förskolans kvalitet, hur arbetet med läroplanen fungerar och vilka hinder och möjligheter de anser finns med arbetet i förskolans stora barngrupper. Vi anser att det är ett viktigt ämne som bör diskuteras, lyftas och tas på allvar. Att pedagoger upplever sig inte hinna med alla barn i gruppen eller leva upp till alla krav som ställs i arbetet på grund av att barngrupperna är stora anser vi vara starka skäl till att undersöka mer i ämnet för att kunna förbättra. Även om respondenterna i vår studie även har redogjort för sådant de anser vara positivt med en stor barngrupp och att andra faktorer än barngruppen också har stor betydelse för kvaliteten så anser vi att det finns ett värde i att frågan lyfts mer. Särskilt i och med Skolverkets riktlinjer för antal barn och att dessa antal verkar överskridas i de allra flesta förskolor enligt vår erfarenhet.

I den forskning vi tagit del av redogörs främst för förskollärare, det vill säga den yrkesgruppen i förskolan med en högskoleutbildning. I vår studie har vi vänt oss till alla verksamma pedagoger i förskolans barngrupper men då forskning och litteratur ofta lyfter kompetens och utbildning som viktiga faktorer för kvaliteten skulle det vara intressant att ta del av forskning som gör jämförelser på huruvida arbetet i en stor barngrupp upplevs olika i förhållande till personalens utbildning.

En annan intressant och viktig aspekt av ämnet är barnen, om och hur de barn som befinner sig mitt i dessa stora grupper påverkas i sitt lärande och sin utveckling. Pedagoger utför ett viktigt arbete i förskolan och barnens tid där är värdefull. Vi upplever att många som arbetar i förskolan anser att det här är ett viktigt ämne som varit aktuellt en längre tid men att det inte alltid verkar tas på allvar i den mån vi anser att det borde.

8. Litteraturförteckning

Ackesjö, H. (2010). *Läraridentiteter i förskoleklass - Berättelser från ett gränsland*. Göteborg: Gupea. Tillgänglig på: <http://hdl.handle.net/2077/22357>.

Alvestad, T., Bergem, H., Johansson, J., Os, E., Pálmadóttir, H., Pramling Samuelsson, I. & Winger, N. (2013). Challenges and Dilemmas Expressed by Teachers Working in Toddler Groups in the Nordic Countries. *Journal of Early Childhood Research* juni 28, 2013. doi: 10.1080/03004430.2013.807607.

Asplund Carlsson, M., Kärrby, G. & Pramling Samuelsson, I. (2001). *Strukturella faktorer och pedagogisk kvalitet i barnomsorg och skola: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.

Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Brodin, J. & Renblad, K. (2015). *Perspektiv på kvalitet i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.). Malmö: Liber.

Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. (2009). *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Löfdahl, A. (2014). God forskningssed: regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (1. uppl.) (s.32–43). Stockholm: Liber.

Martin Korpi, B. (2006). *Förskolan i politiken: om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt*. Stockholm: Utbildnings- och kulturdepartementet, Regeringskansliet.

Munton, T., Mooney, A., Moss, P., Petrie, P., Clark, A. & Woolner, J. (2002). *Research on ratios, group size and staff qualifications and training in early years and childcare settings*. Thomas Coram Research Unit: Institute of Education, University of London. <http://dera.ioe.ac.uk/4642/1/RR320.pdf>

Riddersporre, B. & Persson, S. (2010). *Utbildningsvetenskap för förskolan*. Stockholm: Natur & Kultur.

Pramling Samuelsson, I., Williams, P. & Sheridan, S. (2015). Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. Sweden: University of Gothenburg. *JOURNAL OF NORDIC EARLY CHILDHOOD EDUCATION RESEARCH* VOL. 9(7), p. 1-14, 2015 ISSN 1890-9167 Tillgänglig på: <http://dx.doi.org/10.7577/nbf.1012>.

Pramling Samuelsson, I., Williams, P., Sheridan, S. & Hellman, A. (2015). Swedish preschool teachers' ideas of the ideal preschool group. Sweden: University of Gothenburg. *Journal of Early Childhood Research*. March 17 2015. doi: 10.1177/1476718X14559233.

Sheridan, S., Williams, P. & Pramling Samuelsson, I. (2014). *Group size and organisational conditions for children's learning in preschool: a teacher perspective*. Sverige: Göteborgs universitet. Tillgänglig på: <http://dx.doi.org/10.1080/00131881.2014.965562>.

Skolinspektionen (2012). *Förskola före skolan. Lärande och bärande. Kvalitetsgranskningsrapport av förskolan arbete med läroplanen*. Kvalitetsrapport 2012. <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/forskola-2011/kvalgrforskolan2-slutrapport.pdf>.

Skolverket. (2013). *Allt fler barn i förskolan*. Hämtad 2016-09-20, från <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/nyheter-2013/allt-fler-barn-i-forskolan-1.193605>.

Skolverket (2016a). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. uppl.]). Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2016b). *Nya riktmärken ska bidra till mindre barngrupper*. Hämtad 2016-09-20 från <http://www.skolverket.se/omskolverket/press/pressmeddelanden/2016/pressmeddelanden-2016-1.244816/nya-riktmarken-ska-bidra-till-mindre-barngrupper-1.245981>

Skolverket. (2016c). *Statistik om förskolan*. Hämtad 2016-09-20 från <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/forskola>.

Skolverket. (2016d). *Skolverkets allmänna råd med kommentarer: förskolan*. ([Ny, rev. uppl.]). Stockholm: Skolverket.

Skolverkets rapport nr. 433. (2016e). *Barngruppers storlek i förskolan*. (U2015/1495/S). Stockholm: Skolverket. Hämtad 2016-10-18 från http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_url_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf3584.pdf%3Fk%3D3584

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Tallberg Broman, I. (1995). *Perspektiv på förskolans historia*. Lund: Studentlitteratur.

Thurén, T (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber.

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Williams, P., Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2016). *Barngruppens storlek i förskolan: konsekvenser för utveckling och kvalitet*. Stockholm: Natur & Kultur.

9. Bilagor

Bilaga 1 - Förfrågan till förskolechef

Högskolan i Gävle
Akademien för utbildning och ekonomi,
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Förfrågan om deltagande i enkät och intervju

Vi läser sista terminen på förskolläraryrket på Högskolan i Gävle. Vi har inlett arbetet med examensarbete där vårt syfte är att undersöka om personal inom förskolan upplever att de växande barngrupperna påverkar verksamheten åt något håll.

För att kunna genomföra studien behöver vi få in svar på vår enkät samt genomföra några intervjuer, från personal med några års erfarenheter inom förskolan. Vi undrar därför om det finns möjlighet att få en maillista till din personal?

Enkäten tar cirka 10 minuter att svara på och en eventuell intervju cirka 20 minuter. Intervjun kommer att spelas in och raderas efter studiens avslut. Svaren kommer att vara konfidentiella och respondenterna och förskolan kommer att vara helt anonyma.

Vid eventuella frågor kontakta oss via mejl.

Ronja Persson
xx@xx.xx

Linda Normark
xx@xx.xx

Vår handledare: Elisabet Hedlund
Avdelning: Pedagogik
xx@xx.xx

Bilaga 2 - Brev till respondenter

Högskolan i Gävle
Akademien för utbildning och ekonomi,
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Hej!

Vi heter Linda Normark och Ronja Persson och studerar sista terminen på förskolläraprogrammet på Högskolan i Gävle. Vi ska skriva vårt examensarbete där vårt syfte är att undersöka om personal inom förskolan upplever att verksamheten förändrats i och med växande barngrupper. För att genomföra undersökningen behöver vi få in svar på vår enkät samt göra en del intervjuer.

Enkäten tar cirka 10 minuter att svara på och en eventuell intervju cirka 20 minuter. Intervjun kommer att spelas in. All data raderas efter studiens avslut. Svaren kommer att vara konfidentiella och respondenterna och förskolorna kommer att vara helt anonyma.

Det är frivilligt att delta och ni kan när som helst avbryta. För att kunna använda era svar i studien behöver vi svar via mejl så fort som möjligt dock senast 24/10. Ni kan även kontakta oss vid eventuella funderingar.

Vill ni ta del av studiens resultat kan ni kontakta oss.

Med vänliga hälsningar

Ronja Persson
xx@xx.xx

Linda Normark
xx@xx.xx

Vår handledare: Elisabet Hedlund
Avdelning: Pedagogik
xx@xx.xx

Bilaga 3 - Enkätfrågor

Lite information innan du svarar:

Utgå från den barngrupp du själv arbetar/arbetat i när du svarar. Har du svårt att svara på någon fråga, kontakta oss eller hoppa över frågan.

Hur länge har du arbetat i förskola?

Beskriv kort hur verksamheten såg ut när du började:

Antal barn i gruppen? Ålder på barnen? Personaltäthet?

Beskriv kort hur verksamheten ser ut idag:

Antal barn i gruppen? Ålder på barnen? Personaltäthet?

Anser du att de växande barngrupperna har påverkat förskolans verksamhet? (Ja/Nej)

Om du svarade ja, beskriv kort hur?

Finns det något annat du vill tillägga?

Om du kan tänka dig att medverka i en intervju kring ämnet, skriv gärna din mailadress:

Spara dina svar i ett dokument och skicka dina till

xx@xx.xx

Bilaga 4 - Intervjufrågor

Dessa är våra fem huvudfrågor utifrån studiens syfte. Följdfrågor kan tillkomma under samtalet.

1. Vad anser du vara en stor barngrupp?
2. Har arbetet med läroplanen försvåras i och med stora barngrupper?
3. Hur kan man underlätta arbetet med läroplanen i en stor barngrupp?
4. Vad finns det för positiva alternativt negativa aspekter med att arbeta med en stor barngrupp?
5. Vill du tillägga något?